

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.55.311959>

УДК 347.79:351.85(204.1)+342.514

Ю. В. Сергєєв, канд. юрид. наук, доцент
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра морського та митного права
вул. Академічна, 2, Одеса, 65009, Україна
e-mail: yuriy.sergeyev@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1741-3683>

Н. О. Коваль, канд. юрид. наук, доцент
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра морського та митного права
вул. Академічна, 2, Одеса, 65009, Україна
e-mail: kntp@meta.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0524-1335>

РЕГІОНАЛІЗМ У ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ РЕЖИМУ ПІДВОДНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Статтю присвячено характеристиці особливостей публічного адміністрування режиму підводної культурної спадщини у регіонах, акваторії яких є вагомо насиченими її об'єктами. Вивчення регіональної специфіки правового регулювання та організаційних механізмів підтримання режиму діяльності, спрямованої на підводне культурне надбання, презентує досвід країн, які є учасницями Конвенції ЮНЕСКО про охорону підводної культурної спадщини 2001 р. та тих, що досі до неї не приєднались. Актуальність проблематики дослідження обумовлюється необхідністю формування концепції публічного адміністрування режиму підводної культурної спадщини в Україні на основі кращих світових практик та прогресивного досвіду функціонування комплексних правових режимів морських акваторій та регіонального співробітництва. Завданням статті є формулювання пропозицій щодо запозичення Україною позитивного досвіду і впровадження нових практик правового регулювання та організаційного забезпечення режиму підводного культурного надбання. Авторами означено основні сучасні ризики для підводної культурної спадщини, а також шляхи зменшення їх потенційного загрозливого впливу. У рамках класичних напрямів регіональної співпраці у сфері морської діяльності охарактеризовано спільні зусилля та національні підходи у публічному адмініструванні режиму підводного культурного надбання у Середземноморському, Чорноморському та Карибському басейнах. Відзначено, що типовими рисами такого адміністрування є створення спеціально уповноваженого національного органу управління, схвалення відповідного законодавства та регіональних спеціалізованих угод, організація співробітництва з зацікавленими сторонами та цифризація музейних запасників та підводних об'єктів *in situ*. Акцентовано увагу на необхідності розробки національного законодавства України про діяльність, спрямовану на підводну культурну спадщину, та активізацію зусиль щодо співробітництва на регіональній та усесвітній основі, а також впро-

вадження нових технічних можливостей для активізації цифризації підводних історичних, культурних та археологічних артефактів.

Ключові слова: підводна культурна спадщина, морська діяльність, правовий режим, публічне адміністрування, регіоналізм, сталий розвиток, цифризація, екологія морської спадщини.

Постановка проблеми. Регіоналізація та поєднання зусиль прибережних держав певного морського басейну у вирішенні питань, пов'язаних з морською діяльністю, є класичними і спрямовані на вироблення кращих моделей координації та підвищення ефективності їх співробітництва. Це пов'язано з унікальністю географічних та кліматичних умов, екологічними викликами, особливостями історичного, економічного, соціально-культурного розвитку і транскордонної співпраці. На теперішній час більшість правових та юрисдикційних питань морської діяльності вирішено завдяки Конвенції ООН з морського права 1982 р. [1] (далі – UNCLOS'82), а щодо підводної культурної спадщини їх конкретизовано у Конвенції ЮНЕСКО про охорону підводної культурної спадщини [2] (далі – 2001 UNESCO Convention). При цьому, особливості, властиві окремим морським регіонам, а також низка питань, які не отримали необхідної регламентації у зазначених глобальних правових інструментах, зумовлюють необхідність пошуку специфічних механізмів для забезпечення належного рівня охорони та піклування про підводне культурне надбання, особливо у регіонах, що є багатими на історичні артефакти. Режим підводної культурної спадщини поєднується з іншими режимами, що діють у морських просторах – охорони морського середовища, режимом щодо затонулих суден, режимами конкретних акваторій (прибережних та відкритого моря, Міжнародного режиму морського дна та континентального шельфу), і має враховувати їх особливості та взаємний вплив. Його також спрямовано на урахування тенденцій глобального потепління, прогнозованих та уже здійснюваних видів морської діяльності, а також Цілей сталого розвитку ООН [3]. Для України побудова ефективної моделі публічного адміністрування діяльності, спрямованої на підводну культурну спадщину, є одним зі складників формування та підтримання статусу морської держави, а повернення вилучених та забезпечення охорони підводного культурного надбання Північного Причорномор'я є одними з найбільш актуальних завдань на період повоєнної відбудови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового режиму та публічного адміністрування діяльності, спрямованої на підводну культурну спадщину, у цілому засвідчують тенденції до поступової активізації в українській правничій доктрині (Є. Архипова, Ю. Волошин, О. Єпіфанов, Т. Кара-Васильєва, Н. Карпачова, О. Клевчук, О. Краснікова, Т. Мазур, О. Марцеляк, І. Мищак, М. Міщенко, Я. Морозова, А. Овсяник, А. Омельченко, М. Погорецький, М. Цуцкірідзе). Це пов'язано з триваючою тимчасовою окупацією прибережних морських просторів, необхідністю пошуку можливостей для ефективного підтримання у них суверенітету та суверенних прав України, а також вироблення дієвого механізму повернення вилучених та охорони таких, що залишаються на дні прибережних акваторій, історичних артефактів. При цьому, тематика, пов'язана з механізмами та практиками публічного адміністрування режиму під-

водної культурної спадщини зарубіжжя, у вітчизняних дослідженнях практично не представлена. Натомість вона може надати цінний матеріал для формування національної моделі такого адміністрування, що охопить схвалення нових правових норм, оновлення підходів та практик управління діяльністю, спрямованою на підводне культурне надбання, та ширшого впровадження новітніх цифрових технологій для популяризації знань про багатий цивілізаційний спадок Чорноморського регіону. У зв'язку з цим, **метою статті** є визначення основних тенденцій, кращих інструментів та механізмів публічного адміністрування режиму підводної культурної спадщини у низці регіонів світу, води яких є значно насиченими її об'єктами, а завданням – формулювання пропозицій щодо запозичення Україною позитивного досвіду і впровадження нових практик правового регулювання та організаційного забезпечення режиму підводного культурного надбання.

Виклад основного матеріалу. В інформації щодо основних сучасних загроз для підводної культурної спадщини, представленої у квітні 2024 р. на Конференції ООН щодо Десятиліття океану [4], відзначається, що донне тралення, потенційно забруднюючі затонулі судна та прогнозований комерційний глибоководний видобуток корисних копалин є найзначнішими ризиками для морських екосистем, їхнього біорізноманіття та затоплених культурних артефактів. Для зменшення згубного впливу таких видів діяльності пропонується: 1) активізувати обстеження дна у рамках морського просторового планування, 2) визначити та схвалити нові морські охоронювані райони у місцях значного скупчення підводних культурних цінностей, 3) запровадити попереджувальний глобальний мораторій на тралення дна та глибоководний видобуток корисних копалин до максимального вивчення і обстеження морського дна у відповідному районі, а також надання екологічних та культурних оцінок майбутньої діяльності. У напрямку зменшення впливу потенційно забруднюючих затонулих суден часів Другої світової війни, які упродовж найближчого десятиліття з найбільшою вірогідністю зазнають структурного руйнування та вивільняють свої небезпечні вантажі, пропонується визначити конкретні судна, що становлять значний ризик для життєво важливих морських ресурсів та спільнот, розробити стандарти нешкідливих для довкілля та контрольованих процедур їх видалення, знешкодження або усунення негативного тиску на довкілля, встановити зобов'язання щодо належного фінансування таких робіт.

Наведені заходи узгоджуються з Цілями сталого розвитку ООН, спрямованими на підтримку екологічної рівноваги та співпрацю з усіма зацікавленими акторами, урахування тенденцій глобального потепління, особливостей впливу затонулих об'єктів на популяції морських організмів, а також інтересів і вразливості малих острівних держав. Вони формують нову сферу наукових, освітнянських та управлінських практик і знань – «Екологію морської спадщини», спрямовану на вивчення та урахування нерозривного зв'язку між природним та культурним надбанням людства і має на увазі, що підводна культурна спадщина підтримує екологічне морське біорізноманіття та допомагає посилити і краще зрозуміти зв'язок людського суспільства з морем у загальній системі природної та культурної спадщини. Крім того, низка морських та океанських акваторій значно насичена досі невивченими та особливо цінними для окремих суспільств

об'єктами культурного та історичного надбання, є місцями останнього притулку людей, суден, літальних апаратів, залишків міст та цивілізаційного спадку давніх народів, що можуть зазнати нищівного руйнування та будуть остаточно втрачені за відсутності належної уваги до їх збереження та охорони.

Зазначені тенденції та занепокоєння держав проблемою розкрадання і підвищенням впливу інших ризиків на об'єкти підводної культурної спадщини зумовлюють вжиття ними законотворчих, організаційних та координаційних заходів для активізації вивчення, збереження, протидії незаконному вилученню та обігу історичних артефактів на національному, регіональному на глобальному рівні. Визнання особливого статусу об'єктів підводної культурної спадщини та необхідність визначення режиму, що посприятиме їх збереженню, стали причиною ухвалення 2001 UNESCO Convention. Кількість її учасників (77 [5]) є значно нижчою за кількість приєднань до інших міжнародних угод у сфері охорони та збереження культурного надбання: Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 р. налічує 136 [6], а Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1972 р. – 196 [7] учасників. Але приєднання держав тривають, і період 2020-х рр. налічує 12 ратифікацій 2001 UNESCO Convention (Гамбія, Гвінея, Домініканська Республіка, Ємен, Ірак, Катар, Мавританія, Малі, Мальта, Оман, Польща, Сенегал), по одному схваленню (Естонія) і прийняттю (Малаві). Це свідчить про поступове сприйняття та усвідомлення державами важливості піклування про затоплені культурні, історичні та археологічні цінності, вжиття заходів до формування системи забезпечення та зміцнення їх охорони, і, в остаточному підсумку, – побудову універсальної захисної мережі для підводної культурної спадщини.

Регіоналізм, що є особливо притаманним співробітництву держав, розташованих на узбережжях морів та океанів, часто спрямовує їх спільні зусилля на вироблення оптимальних моделей співпраці за класичними напрямками: охорона навколишнього середовища, контроль держави порту, пошук і рятування на морі. Це отримує прояв у підготовці та підписанні регіональних міжнародних угод, створенні органів управління та координації відповідної діяльності, синергії зусиль у якнайкращому досягненні визначених цілей і завдань. Такі заходи дозволяють більш послідовно погоджувати природоохоронні, контрольні, пошукові заходи зі специфічними особливостями того або іншого регіону та з більшою ефективністю здійснювати їх. Наприклад, у Середземноморському регіоні таке співробітництво та регіональне публічне адміністрування зазначених напрямків базуються на Конвенції про захист морського середовища та прибережного району Середземного моря 1976/1995 р. (Барселонська конвенція) і протоколах до неї [8] та Паризькому меморандумі [9], а пошук та рятування – на стандартах глобальної Конвенції з пошуку і рятування на морі 1979 р. [10] з тісною координацією дій рятувальних організацій прибережних країн, а також з укладанням двосторонніх угод щодо пошуку та рятування між ЄС (його членами) та країнами Північної Африки і Близького Сходу, що зазнало значної активізації через нелегальну міграцію [11]. Двостороннє співробітництво держав також є характерним для Балтійського регіону і регіону Північного моря [12], а механізми охорони навколишнього середовища цих акваторій встановлено регіональними угодами: Конвенцією про захист морського середовища району Балтійського моря 1992 р.

(Гельсінська конвенція, переглянута в 1992 р.) [13], комплексом угод з охорони Північного моря від забруднення нафтою, захоронення відходів, наземних джерел тощо. Напрямок співробітництва щодо вироблення регіонального підходу до адміністрування режиму підводної культурної спадщини в ЄС та наближених до нього державах перебуває у стані оцінки необхідності та поступового формування. Держави приєднуються до 2001 UNESCO Convention та розробляють галузеве національне законодавство, а Радою Європи схвалено рекомендації № 848 (1978) про підводну культурну спадщину [14] та № 1486 (2000) про морську та річкову культурну спадщину [15], що мають виняткове значення через відсутність спеціальної регіональної угоди [16, с. 174]. Крім того, керівні принципи ЄС сприяють блакитному зростанню, відповідальному та сталому туризму, пов'язаному з морем та підводним культурним надбанням [17].

У Сіракузькій декларації 2001 р., схваленій за підсумками Конференції з культурної спадщини Середземного моря, було відзначено необхідність укладання міжнародної угоди про підводну культурну спадщину регіону [18, р. 40]. Це підтверджує, що Середземномор'я за правом визнається одним з найбільш багатих на підводний культурний, історичний та археологічний спадок регіонів. Зокрема, влітку 2024 р. за 90 км від берега Ізраїлю на глибині 1,8 км було виявлено найстаріше для цього регіону затоплене судно з вантажем у сотні неушкоджених глеків. На думку науковців, воно належить до XIII або XIV ст. до н.е. Рештки старовинного корабля були знайдені під час екологічного дослідження морського дна газовидобувною компанією Energean [19]. Зважаючи на те, що Ізраїль не приєднався ані до 2001 UNESCO Convention, ані до UNCLOS'82, а також те, що за прикладом Барселонської конвенції, угоди щодо культурного спадку Середземного моря не схвалено, в Ізраїлі діє національне законодавство: загальний Закон про пам'ятки старовини 1978 р. (Antiquities Law) [20], присвячений як суходольним, так й підводним культурним об'єктам, та низка інших галузевих нормативних документів [21], що діють у комплексі з морським законодавством про охорону прибережного середовища, планування та управління морською діяльністю. У Греції, акваторії якої також є багатими на залишки людської цивілізації, прийнято закони № 3028/2002 «Про загальні засади захисту пам'яток старовини та культурної спадщини» [22] та № 1428/1984 «Про експлуатацію нерухомості та інші положення» [23]. Греція є учасницею UNCLOS'82, але не 2001 UNESCO Convention. У цих країнах діє дозвільний порядок діяльності, спрямованої на об'єкти підводної культурної спадщини, визначено владних суб'єктів з відповідною компетенцією: в Ізраїлі – Міністерство спадщини та Ізраїльське управління об'єктами старовини (Israel Antiquities Authority, IAA), зокрема його підрозділ морської археології [24; 25], у Греції – Міністерство культури [26]. Обидві держави активно розвивають міжнародне співробітництво, підтримують дослідницькі проекти та створюють підводні музеї. До них, зокрема належать: Прибережний археологічний проєкт Кесарії [27], проєкт «Іліада» [28], заплановане на 2025 р. відкриття Музею підводних стародавностей у Піреї з експозицією у понад 2,2 тис. підводних знахідок [29], підводні археологічні дослідження у печері Франкті [30], на Західному Криті та Антикіфері [31] тощо. Крім того, впровадження цифрових технологій, можливостей штучного інтелекту та повненої реальності для популяризації знань про давні цивілізації, полегшен-

ня адміністративних процедур тощо становлять важливий напрям їх роботи: на порталі Уряду Греції представлено діджитал-проект «Цифрове відродження Стародавньої Олімпії» та інші зручні сервіси [32], в Ізраїлі – на сайті Міністерства спадщини розміщено розділ «Спадщина онлайн» [33]. Дійсно, триваючі процеси представлення все більшої частини культурної спадщини у цифровому просторі сприяє розвитку та підвищенню ефективності каналів поширення знань про давні цивілізації. Більшість спеціалізованих інституцій та організацій інвестують у цифрові засоби комунікації, а постійне оновлення контенту та розширення колекцій сприяють приверненню більшої уваги поціновувачів. Діджитал-простір створює платформи та інструменти, які усувають багато фінансових та організаційних перешкод, що раніше заважали належному піклуванню про предмети старовини [34, р. 339]. Цифризація надає, крім іншого, значних можливостей для ознайомлення і дослідження підводного культурного надбання та сприяє його збереженню завдяки зменшенню кількості «втручань» через занурення. Такі інновації підвищують обізнаність про культурні цінності і забезпечують їх доступність для усіх. Вони також відповідають 2001 UNESCO Convention, яка серед основних засад передбачає переважне залишення історичних артефактів *in situ*, але також підвищення обізнаності громадськості та створення туристичного потенціалу шляхом оцінки та захисту підводної природної та культурної спадщини. Проте, роботи з підводної зйомки та оцифрування пов'язані зі значно більшими фінансовими та організаційними зусиллями, і тому розвиваються не так швидко [35], але засвідчують поступову активізацію. Зокрема, проект BLUMED [36], що об'єднав урядові та дослідницькі установи європейського регіону, був спрямований на популяризацію підводної природної та культурної спадщини за допомогою 3D-реконструкції, розробку веб-платформи для інтегрованого туристичного просування та створення мережі підводної природної та культурної спадщини «Підводні природні та культурні маршрути в Середземному морі». Відповідні роботи продовжено в рамках програми «Interreg Euro-MED» [37], що підтримує середземноморську прикордонну співпрацю та об'єднує партнерів із 69 регіонів 14 країн північного узбережжя Середземного моря. Упродовж 2021 – 2027 рр. заплановано зробити регіон розумнішим, зеленішим і покращити управління між зацікавленими сторонами. У рамках програми проводяться школи, практикуми, конференції тощо. Так, під час Міжнародної конференції «Наш океан 2024» (квітень 2024 р., м. Афіни) голова уряду Греції заявив про кілька амбітних заходів, що будуть здійснені заради майбутнього грецьких морів: розвиток двох морських парків в Егейському та Іонічному морях; заборона на тралення в усіх охоронюваних районах до 2030 року та впровадження складних методів спостереження і моніторингу їх забруднення [38].

Класична регіональна специфіка також представлена у системі міжнародних угод для Чорноморського басейну, яку складають Конвенція про захист Чорного моря від забруднення 1992 р. [39], Чорноморський меморандум [40] та Угода про співробітництво з пошуку та рятування на Чорному морі 1998 р. [41]. Міжнародної угоди щодо підводної культурної спадщини також не розроблено, і лише три держави регіону (Болгарія, Румунія та Україна) є учасницями 2001 UNESCO Convention та будують національні системи публічного адміністрування її режими відповідно до її стандартів. Співробітництво, спрямоване на збереження та вивчення підводного культурного надбання, представлено науковими ініціатива-

ми: 1) Морський міжнародний археологічний проєкт «Black sea MAP (Maritime Archeology Project)», що тривав у 2015 – 2017 рр. та відзначився виявленням і дослідженням залишків понад 80 затонулих суден, найстаріше з яких перебуває на глибині 1700 м і належить до часів давньогрецької колонізації Чорного моря у V ст. до н.е. [42]; 2) «Спільна культурна спадщина – джерело розвитку підприємництва в Чорноморському басейні (TREASURE)» [43], у рамках якого було приділено значну увагу цифровізації цивілізаційного спадку у Чорноморському басейні [44, р. 13]. На жаль, широкомасштабне вторгнення РФ, триваючі бойові дії та складна безпекова ситуація біля узбережжя України зупинили плановані заходи та, зокрема реалізацію Указу Президента України від 3 грудня 2021 р. № 617 «Про деякі заходи щодо відновлення та розвитку морських наукових досліджень і науково-дослідного флоту» [45]. Необхідно також звернути увагу на необхідність нормотворчих робіт у напрямку повнішої регламентації режиму підводного культурного надбання, організаційного забезпечення співпраці з партнерами і цифровізації культурних цінностей, на які багата Україна та її прибережні морські простори. На теперішній час на офіційному сайті Міністерства культури та інформаційної політики України [46] відсутня інформація щодо підводної культурної спадщини, зокрема й у розділі, присвяченому функціоналу Департаменту культурної спадщини, а запроваджений Державний реєстр нерухомих пам'яток України не містить такого різновиду культурного історичного надбання [47]. У зв'язку з цим, запозичення європейського досвіду у цій сфері було би корисним, зокрема створення проєктів з доповненою реальністю та можливістю переглянути підводні об'єкти археологічної та історичної спадщини регіону. Укладання регіональної угоди також може допомогти у спільних зусиллях та пошуку нових можливостей для співробітництва стосовно режиму підводної культурної спадщини Чорноморського регіону.

Для Карибського та Латиноамериканського регіонів, значно насичених підводними культурними артефактами, зберігається традиційний набір правових інструментів для співробітництва у протидії забрудненню морського довкілля, контролю держави порту та рятуванню [48; 49], а на підставі норм 2001 UNESCO Convention сформовано систему активної співпраці у сфері піклування про підводне культурне надбання з урахуванням особливої зацікавленості і великого потенціалу прибережних країн у сфері морського туризму. Цей регіон налічує 21 учасника 2001 UNESCO Convention, що забезпечує найбільше регіональне представництво (поряд з африканськими країнами, серед яких також налічується 21 приєднання), що стало можливим завдяки зростаючій обізнаності держав, обміну досвідом та співпраці з експертами ЮНЕСКО з підводної археології та охорони культурної спадщини. У цьому регіоні спостерігається активна міжурядова співпраця у пошуку оптимальних моделей захисту підводних культурних цінностей, що охоплює пропозиції стосовно розробки модельного закону, що включає цілісний захист культурної спадщини з особливим акцентом на охороні її підводного компонента; співпраці у рамках «Програми малих острівних країн, що розвиваються (SIDS)», якою було надано значних можливостей для захисту підводної культурної спадщини. Так, у травні 2024 р. у рамках Четвертої міжнародної конференції щодо малих острівних держав було підкреслено особливий підхід до культурної спадщини з урахуванням тенденцій сталого розвитку, важливості розвитку підприємництва, освіти та навчання у сфері її збереження та формування ефективного механізму

управління нею [50]. Зважаючи на значну кількість приєднань держав регіону до 2001 UNESCO Convention, необхідність укладання спеціальної угоди тут не має такої значної актуальності як в інших розглянутих регіонах, проте відкидати таку можливість для конкретизації охоронного та безпекового режиму для об'єктів підводного культурного надбання навряд чи потрібно.

Висновки і пропозиції. Таким чином, характерними рисами публічного адміністрування режиму підводної культурної спадщини є створення спеціально уповноваженого національного органу управління, схвалення відповідного національного законодавства, організація співробітництва із зацікавленими сторонами та триваюча цифризація музейних запасників та підводних об'єктів *in situ*. Зважаючи на відсутність регіональних домовленостей щодо співпраці та інших аспектів режиму діяльності, спрямованої на підводне культурне надбання, необхідними є розробка та схвалення таких документів у Середземноморському та Чорноморському регіонах. Незважаючи на те, що така практика може викликати певну фрагментацію режиму підводного культурного надбання, норми таких регіональних домовленостей, укладених під «парасолькою» 2001 UNESCO Convention, можуть посприяти формуванню більш ефективного охоронного режиму з поширенням на усі регіони за прикладом механізму контролю держави порту. Крім того, завдяки таким угодам буде спрощено взаємодію та координацію адміністративних зусиль і управлінських практик, забезпечено синергію діяльності та комунікацію регіональних наукових, урядових, навчальних та інших зацікавлених суб'єктів, запроваджено додаткові механізми реалізації цілей 2001 UNESCO Convention.

Список використаної літератури

1. United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982. URL: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf.
2. Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage, 2001. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000126065>.
3. The 17 Goals. URL: <https://sdgs.un.org/goals>.
4. Jarvis Ch., Warner M., Glover R. Threats to Our Ocean Heritage. The intersection between natural and cultural heritage and the emerging threats to the marine environment. URL: <http://surl.li/ypdwnp>.
5. Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage. State Parties. URL: <http://surl.li/xtarad>.
6. Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention. URL: <http://surl.li/wjmlf>.
7. World Heritage Convention. States Parties. URL: <https://whc.unesco.org/en/statesparties>.
8. Convention for the Protection of the Marine Environment and the Coastal Region of the Mediterranean and its Protocols. URL: http://surl.li/mbedqhhttps://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/7096/BarcelonaConvention_Consolidated_eng.pdf.
9. Paris Memorandum of Understanding on Port State Control. URL: <http://surl.li/ofiuvg>.
10. International Convention on maritime search and rescue, 1979. URL: <http://surl.li/mvwmss>.
11. Vives, L., Banos, A., Martel, C., Hessek, E. R., & Williams, K. (2024). Maritime SAR Systems in the EU: Convergence and Co-optation into the Anti-Immigration Border. *Journal of Borderlands Studies*, 1-22. URL: <https://doi.org/10.1080/08865655.2024.2356775>.
12. Collaboration and administration. URL: <http://surl.li/nxjehi>.
13. Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area, 1992 (Helsinki Convention revised in 1992). URL: <http://surl.li/ugxtvk>.
14. Recommendation 848 (1978) on the underwater cultural heritage. URL: <http://surl.li/tbekhx>.

15. Recommendation 1486 (2000) on Maritime and fluvial cultural heritage. URL: <https://pace.coe.int/en/files/16854/html>.
16. Омельченко А. І. Генеза правового базису режиму підводної культурної спадщини. Держава та регіони. Серія: «Право». 2023. № 2(80). С. 172-176. URL: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2023.2.30>.
17. Calantropio, A.; Chiabrandio, F. (2023). The Evolution of the Concept of Underwater Cultural Heritage in Europe: A Review of International Law, Policy, and Practice. *Heritage*, 6, 7660-7673. URL: <https://doi.org/10.3390/heritage6120403>.
18. Dichiarazione di Siracusa sul patrimonio culturale del mare Mediterraneo, 2001. URL: <http://surl.li/ftvjkk>.
19. Nicholls C. Newly discovered 3,300-year-old shipwreck 'changes the understanding' of sailing in ancient world. URL: <http://surl.li/emhlzu>.
20. Antiquities Law No. 27, 1978. URL: <http://surl.li/asanxb>.
21. National Cultural Heritage Laws. URL: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/il/laws/>
22. Law 3028/2002 on the Protection of Antiquities and Cultural Heritage in General. URL: <http://surl.li/zppkpl>.
23. Νόμος 1428 ΦΕΚ Α' 43/11.4.1984. Εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών και άλλες διατάξεις. URL: <http://surl.li/wvkjua>.
24. The IAA Law. URL: <http://surl.li/polvfz>.
25. Marine Archaeology Unit. URL: <http://surl.li/kdyioq>.
26. Hellenic Ministry of Culture. URL: <https://www.culture.gov.gr/en/SitePages/default.aspx>.
27. Caesarea Coastal Archaeological project. URL: <https://www.ccap-archaeology.com>.
28. Iliad Underwater Cultural Heritage of Israel Pilot Explores the Depths of History. URL: <http://surl.li/mqpgvy>.
29. On The Way To A New Museum Of Underwater Antiquities In Piraeus, Greece. URL: <http://surl.li/laknrr>.
30. Underwater Archaeological Research, Franchthi cave, Prefecture of Argolis. URL: <https://www.culture.gov.gr/en/service/SitePages/view.aspx?iID=1459>.
31. Underwater archaeological and geological research in West Crete and Antikythera. URL: <https://www.culture.gov.gr/en/service/SitePages/view.aspx?iID=1439>.
32. Ministry of Culture. URL: <https://www.gov.gr/en/upourgeia/upourgeio-politismou-kai-athlismou>.
33. Heritage online. URL: <https://landmarks.gov.il/תשרב-תשרומ>.
34. Tov, B., & Haj-Yehia, K. (2024). The use of digital space for equal shared cultural heritage for Jews and Arabs in Israel In: *Shared Heritage Revisited* (pp. 337-354). URL: <https://doi.org/10.14361/9783839466995-019>.
35. Bruno, F., Ricca, M., Lagudi, A., Kalamara, P., Manglis, A., Fourkiotou, A., Papadopoulou, D., Veneti, A. (2020). Digital Technologies for the Sustainable Development of the Accessible Underwater Cultural Heritage Sites. *Journal of Marine Science and Engineering*. 8(11):955. URL: <https://doi.org/10.3390/jmse8110955>.
36. BLUEMED. URL: <http://surl.li/xfmmxg>.
37. WHAT IS Interreg Euro-MED. URL: <https://interreg-euro-med.eu/en/>
38. Our Ocean 2024. URL: <http://surl.li/fyabfp>.
39. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення, 1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_065#Text.
40. Меморандум про взаєморозуміння щодо контролю державою порту у Чорноморському регіоні, 2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_441#Text.
41. Угода про співробітництво причорноморських держав з пошуку та рятування на Чорному морі, 1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_071#Text.
42. Морський археологічний проект в акваторії Чорного моря "Black sea MAP" 2015-2017 pp. URL: <http://surl.li/ulndsi>.
43. TREASURE. URL: <http://www.proiect-treasure.ro>.
44. TRAVEL around Black Sea. URL: <http://surl.li/rppedo>.
45. Про деякі заходи щодо відновлення та розвитку морських наукових досліджень і науково-дослідного флоту: Указ Президента України від 03.12.2021 р. № 617/2021. Офіційний вісник України. 2021. № 96. Ст. 6169.
46. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mcip.gov.ua>.
47. Державний реєстр нерухомих пам'яток України. URL: <https://e-pamiatka.gov.ua>.

48. Caribbean MoU. URL: <https://www.caribbeanmou.org>.
49. Convention for the Protection and Development of the Marine Environment of the Wider Caribbean Region, 1983. URL: <https://www.car-spaw-rac.org/IMG/pdf/cartagena-convention.pdf>.
50. The Antigua and Barbuda Agenda for Small Island Developing States: A Renewed Declaration for Resilient Prosperity. URL: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/2024-05/n2409990.pdf>.

References

1. United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982. URL: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf.
2. Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage, 2001. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000126065>.
3. The 17 Goals. URL: <https://sdgs.un.org/goals>.
4. Jarvis Ch., Warner M., Glover R. Threats to Our Ocean Heritage. The intersection between natural and cultural heritage and the emerging threats to the marine environment. URL: <http://surl.li/ypdwnp>.
5. Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage. State Parties. URL: <http://surl.li/xtarad>.
6. Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention. URL: <http://surl.li/wjmlff>.
7. World Heritage Convention. States Parties. URL: <https://whc.unesco.org/en/statesparties>.
8. Convention for the Protection of the Marine Environment and the Coastal Region of the Mediterranean and its Protocols. URL: <http://surl.li/mbedqh>.
9. Paris Memorandum of Understanding on Port State Control. URL: <http://surl.li/ofiuvg>.
10. International Convention on maritime search and rescue, 1979. URL: <http://surl.li/mvwmss>.
11. Vives, L., Banos, A., Martel, C., Hessek, E. R., & Williams, K. (2024). Maritime Search Systems in the EU: Convergence and Co-optation into the Anti-Immigration Border. *Journal of Borderlands Studies*, 1-22. URL: <https://doi.org/10.1080/08865655.2024.2356775>.
12. Collaboration and administration. URL: <http://surl.li/nxjehi>.
13. Convention on the Protection of the Marine Environment of the Baltic Sea Area, 1992 (Helsinki Convention revised in 1992). URL: <http://surl.li/ugxtvk>.
14. Recommendation 848 (1978) on the underwater cultural heritage. URL: <http://surl.li/tbekhx>.
15. Recommendation 1486 (2000) on Maritime and fluvial cultural heritage. URL: <https://pace.coe.int/en/files/16854/html>.
16. Omelchenko A. I. (2023). Genesis of the legal basis of the regime of underwater cultural heritage. State and regions. Series: Law. № 2(80). 172-176. URL: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2023.2.30> [in Ukrainian].
17. Calantropio, A., Chiabrando, F. (2023). The Evolution of the Concept of Underwater Cultural Heritage in Europe: A Review of International Law, Policy, and Practice. *Heritage*, 6, 7660-7673. URL: <https://doi.org/10.3390/heritage6120403>.
18. Syracuse Declaration on the Cultural Heritage of the Mediterranean Sea, 2001. URL: <http://surl.li/ftvjkk> [in Italian].
19. Nicholls C. Newly discovered 3,300-year-old shipwreck 'changes the understanding' of sailing in ancient world. URL: <http://surl.li/emhlzu>.
20. Antiquities Law No. 27, 1978. URL: <http://surl.li/asanxb>.
21. National Cultural Heritage Laws. URL: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/il/laws/>
22. Law 3028/2002 on the Protection of Antiquities and Cultural Heritage in General. URL: <http://surl.li/zppklp>.
23. Law no. 1428/1984 on the Exploitation of Inert Material and Other Provisions. URL: <http://surl.li/wvkjua> [in Greek].
24. The IAA Law. URL: <http://surl.li/polvfz>.

25. Marine Archaeology Unit. URL: <http://surl.li/kdyioq> https://www.iaa.org.il/en/page_units/page/marine-unit.
26. Hellenic Ministry of Culture. URL: <https://www.culture.gov.gr/en/SitePages/default.aspx>.
27. Caesarea Coastal Archaeological project. URL: <https://www.ccap-archaeology.com>.
28. Iliad Underwater Cultural Heritage of Israel Pilot Explores the Depths of History. URL: <http://surl.li/mqpgvy>.
29. On The Way To A New Museum Of Underwater Antiquities In Piraeus, Greece. URL: <http://surl.li/laknrr>.
30. Underwater Archaeological Research, Franchthi cave, Prefecture of Argolis. URL: <https://www.culture.gov.gr/en/service/SitePages/view.aspx?iID=1459>.
31. Underwater archaeological and geological research in West Crete and Antikythera. URL: <https://www.culture.gov.gr/en/service/SitePages/view.aspx?iID=1439>.
32. Ministry of Culture. <https://www.gov.gr/en/upourgeia/upourgeio-politismou-kai-athletismou>.
33. Heritage online. URL: <https://landmarks.gov.il/תשרב-תשרום> [in Hebrew].
34. Tov, B., & Haj-Yehia, K. (2024). The use of digital space for equal shared cultural heritage for Jews and Arabs in Israel In: Shared Heritage Revisited (pp. 337-354). <https://doi.org/10.14361/9783839466995-019>.
35. Bruno, F., Ricca, M., Lagudi, A., Kalamara, P., Manglis, A., Fourkiotou, A., Papadopoulou, D., Veneti, A. (2020). Digital Technologies for the Sustainable Development of the Accessible Underwater Cultural Heritage Sites. *Journal of Marine Science and Engineering*. 8(11):955. <https://doi.org/10.3390/jmse8110955>.
36. BLUEMED. URL: <http://surl.li/xfmmxg>.
37. WHAT IS Interreg Euro-MED. URL: <https://interreg-euro-med.eu/en/>
38. Our Ocean 2024. URL: <http://surl.li/fyabfp>.
39. Convention on the Protection of the Black Sea Against Pollution, 1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_065#Text [in Ukrainian].
40. Memorandum of Understanding on Port State Control in the Black Sea Region, 2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_441#Text [in Ukrainian].
41. Agreement on cooperation of the Black Sea states on search and rescue in the Black Sea, 1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_071#Text [in Ukrainian].
42. Maritime archaeological project in the Black Sea area “Black sea MAP” 2015-2017. URL: <http://surl.li/ulndsi> [in Ukrainian].
43. TREASURE. URL: <http://www.proiect-treasure.ro>.
44. TRAVEL around Black Sea. URL: <http://surl.li/rppedo>.
45. On some measures for the restoration and development of marine scientific research and the research fleet: Decree of the President of Ukraine dated 03.12.2021 No. 617/2021. Official bulletin of Ukraine. 2021. No. 96. Art. 6169 [in Ukrainian].
46. Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. URL: <https://mcip.gov.ua> [in Ukrainian].
47. State register of immovable monuments of Ukraine. URL: <https://e-pamiatka.gov.ua> [in Ukrainian].
48. Caribbean MoU. URL: <https://www.caribbeanmou.org>.
49. Convention for the Protection and Development of the Marine Environment of the Wider Caribbean Region, 1983. URL: <https://www.car-spaw-rac.org/IMG/pdf/cartagena-convention.pdf>.
50. The Antigua and Barbuda Agenda for Small Island Developing States: A Renewed Declaration for Resilient Prosperity. URL: <https://sdgs.un.org/sites/default/files/2024-05/n2409990.pdf>.

Стаття надійшла 10.09.2024 р.

Yu. V. Sergeev, Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor
National University «Odesa Law Academy»
the Department of Maritime and Customs Law
2 Akademichna St, Odesa, 65009, Ukraine
e-mail: yuriy.sergeev@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1741-3683>

N. O. Koval, Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor
National University «Odesa Law Academy»
the Department of Maritime and Customs Law
2 Akademichna St, Odesa, 65009, Ukraine
e-mail: kntp@meta.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0524-1335>

REGIONALISM IN PUBLIC ADMINISTRATION OF UNDERWATER CULTURAL HERITAGE REGIME

Summary

The article is devoted to the characteristics of the peculiarities of public administration of underwater cultural heritage regime in the regions whose water areas are significantly rich in such objects. The research of regional specifics of legal regulation and organizational mechanisms of the maintenance of the operational regime aimed at underwater cultural heritage represents experience of countries that are parties to the 2001 UNESCO Convention on the Protection of Underwater Cultural Heritage and those who have not yet adhered to it. The relevance of the research issues is determined by the necessity to create the concept of the public administration of underwater cultural heritage regime in Ukraine based on the best international practices and progressive experience of the functioning of comprehensive legal regimes of sea areas and regional cooperation. The article aims to determine the main tendencies, the best tools and mechanisms of the public administration of underwater cultural heritage regime in the range of regions of the world, whose water areas are significantly rich in such objects. The article's purpose is to suggest proposals regarding the adoption of the positive experience and implementation of the new practices of legal regulation and organizational support of the underwater cultural heritage regime in Ukraine. The methodological basis of the research is composed of general scientific and special legal methods of scientific knowledge (historical, statistical, analysis and synthesis, comparative, scientific abstraction, forecasting, simulation). The authors describe the main modern risks for underwater cultural heritage and the ways of their potential detrimental effects elimination. Within the classical ways of regional cooperation in the field of maritime activity, the joint efforts and national approaches to public administration of underwater cultural heritage regimes in Mediterranean, Black Sea and Caribbean Basins have been characterized. It was mentioned that typical features of such administration include the establishment of specially authorized national management bodies, approval of relevant legislation and regional specialized treaties, cooperation with interested parties and digitization of vaults of museums and underwater objects in situ. Special attention was drawn to the necessity of the development of national legislation of Ukraine on the activity in the field of underwater cultural heritage, to the intensification of efforts regarding cooperation on regional and global basis, as well as to the implementation of new technical opportunities for activation of underwater historical, cultural and archeological artifacts digitization.

Keywords: underwater cultural heritage, maritime activity, legal regime, public administration, regionalism, sustainable development, digitization, maritime heritage ecology.